

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Reiffenstuel, Anaklet

Monachii, 1699

Distinctio Prima. De Contractibus in genere.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40206

TRACTATUS VIII. DE CONTRACTIBUS.

Contractus, I.
unde sic di-
cti?

Inter alios modos acquirendi rerum dominium rectè connumerantur Contractus, sic dicti, quia (ut inquit Doctor Subtilis 4. dist. 5. q. 2. §. De secundo) *ibi simul trahuntur voluntates partium; trahitur enim iste ad transferendum in illum à commodo, quod expectat ab illo, vel quod expectat transferendum in se.* Et de Contractibus procedit illud vulgatum Doctorum: *Quod à principio est voluntatis, ex post facto fit necessitatis;* id est, post contractum semel ritè celebratum, arg. l. Sicut. C. de Action. & obligat. Unde haud inmeritò de contractibus, utpote quorum obligatio non solum pro Foro externo, verùm etiam in Foro conscientiae atque interno, locum habet, impraesentiarum agitur.

DISTINCTIO I.

De Contractibus in genere.

QUAESTIO I.

Quid, & quotuplex sit Contractus?

Contractus
accipitur
large,

Restrictè.

2. **C**ontractus dupliciter accipitur, largè & strictè. *Contractus largè* acceptus coincidit cum pacto generatim sumpto; quo modo omnem prorsus contractum sive gratuitum, sive onerosum sub se comprehendit. *Contractus strictè* acceptus sub se complectitur solum contractum onerosum, seu reciprocum, qui nempe ex utraque parte paciscendum, seu con-

contrahentium parit obligationem. Hoc ipsum ut unà cum annexis clarius intelligatur, sit

3. CONCL. 1. Contractus largè acceptus, seu Pactum generatim sumptum, est duorum, vel plurium in idem placitum, & consensus. Ita L. 1. ff. de Pactis. SCOTUS 4. dist. 26. q. 1. §. Ad solutionem, & alij.

4. Dicitur, duorum, vel plurium placitum, & consensus. Nam, ut rectè cit. L. 1. notatur, nullus est contractus, nullaque obligatio, quæ non habeat duorum vel plurium consensum, seu conventionem in idem; id est, plurium in unum, unamque sententiam consensum in ordine ad aliquid dandum, faciendum, vel non faciendum. Unde si unus quidpiam donavit aut promisit, alter verò id non accepit, aut recusavit, jam non fuit contractus, neque oritur inde aliqua obligatio.

5. Necessè insuper est, ut talis duorum consensus sit reciprocus, id est, inter se mutuò factus: quia ad contractum non sufficit, ut quovis modo duo in idem consentiant, sed requiritur, ut consensus suos in se mutuò dirigant. Hinc Donatio & Promissio, etiamsi à duobus communi consensu fiat respectu unius tertij, antequàm sit acceptata ab illo tertio, ejusque consensus reciprocus accedat, non habet rationem contractus seu pacti, sed primùm post ejusdem acceptationem.

6. Quinimò ex hoc generatim inferitur, quòd nulla Promissio seu Pollicitatio, antequàm sit acceptata, pariat quandam obligationem, ne quidem naturalem, aut in Foro conscientia. Unde si alteri promisisti, aut donasti quidpiam interius solummodò, non obligaris. Idem dicendum, quando tu signo externo tuam Promissionem vel Donationem manifestasti, alter verò eam necdum intellexit, aut non accepit: siquidem in neutro casu fuit contractus, ob defectum reciproci consensu, & consequenter nulla obligatio inde subsecuta.

7. Et hinc discrimen est inter Votum, seu Promissionem Deo factam, & Promissionem homini factam: illa quippe, licet interno tantum animo concepta sit, illicò à Deo cordium inspectore cognoscitur, & acceptatur; hæc verò, nisi externo signo manifestata, & Promissario indicata fuerit, ab eo neque cognosci, neque acceptari potest: nam homo videt ea, quæ parent, Deus autem intuetur cor, 1. Reg. 16. Et hinc plures Doctores, de pacto inter homines existente loquentes, asserunt, quòd Pactum sit duorum reciprocus in idem consensus, signo sensibili expressus: nam aliter

ter homines nequeunt consensum alterius cognoscere, & acceptare.

Contractus
proprie,
quid?

8. CONCL. II. *Contractus proprie*, ac in rigore, accipitur pro pacto reciproco oneroso, quod ex utraque parte paciscentium seu contrahentium obligationem parit. Unde rectè definitur l. *Labeo. ff. de Verb. signif.* dicendo: *Contractus est ultrò citròque obligatio*; id est, duorum vel plurium in idem consensus, ultrò citròque obligationem pariens: qualis est Emptio, Venditio, Locatio, Conductio, & hujusmodi, ubi venditor est obligatus ad dandam mercem, emptor verò ad refundendum pretium, &c.

Solvitur
objectio.

9. Nec dicas. Inter patrem & filium, subditum & Superiorem, &c. datur mutua, sive ultrò citròque obligatio, non tamen contractus; ergo data contractus definitio non est bona. Resp. enim, distinguendo antecedens: inter patrem & filium, subditum & Superiorem &c. datur mutua obligatio, orta ex Justitia commutativa, negatur; orta ex alijs Virtutibus, utputà ex Pietate, Observantia, & hujusmodi, conceditur antecedens, sed negatur consequentia. Nam Contractus est ultrò citròque obligatio, quæ oritur ex motivo Justitiæ commutativæ post mutuum contrahentium consensum.

Contractus
explicitus,

10. CONCL. III. Contractus variæ sunt divisiones. Et quidem is primò dividitur in explicitum, & implicitum. *Contractus explicitus*, seu formalis est, qui fit expressâ partium conventionem; & hic proprie dicitur *Contractus*. *Implicitus*, seu *interpretativus* est, qui fit implicitè solum, & absque ulla expressâ pactione: qualis est Tutela (id est, quando quis in se suscipit officium Tutoris) & quodvis aliud Officium. Qui enim aliquod Officium suscipit, eo ipso sese obligat erga alterum, & alter obligatur erga ipsum; juxta leges & consuetudines circa tale Officium receptas, neque requiritur alia conventio expressâ: & hic dicitur *quasi Contractus*.

Et implicitus
seu interpretati-
vus, ac

Quasi Con-
tractus.

Contractus
lucratus
seu gratui-
tus,
Et onerosus.

11. Deinde Contractus in communi dividitur in lucrativum, & onerosum. *Contractus lucrativus* (quem & *gratuitum* appellant) est, in quo nihil rependitur: ut Promissio, Donatio, Commodatum, &c. Huc referri possunt Testamentum, & Legatum, quæ sunt donationes quædam in diem. *Contractus onerosus est*, in quo aliquid loco eius, quod datur, reddi debet, vel præstari: ut fit in Emptione, Locatione, & hujusmodi.

Contractus
absolutus, &

12. Tertiò Contractus dividitur in *absolutum*, & *conditiona-*
Ille est, qui fit independenter à quacunque conditione:
hic

hic verò, qui fit dependenter ab aliqua conditione extrinseca; ^{conditionatus, quid?}
v. g. dono tibi meum equum, si eris promovendus ad tale officium, vel si navis ex Indijs advenerit. Porro valor Contractus conditionati pender ab eventu, seu veritate conditionis adjectæ, eaque non existente, seu non impletâ, nullam inducit obligationem: idque defectu consensus, eò quòd quis non aliter contrahere intenderit, nisi sub eventu talis conditionis extrinsecæ. Et additur, *conditionis extrinsecæ*: nam conditiones, quæ tacite ac de jure insunt, v. g. *si potero, si alter non resiliat à contractu, &c.* non reddunt Contractum conditionatum, prout in simili de Juramento superius (a) dictum est.

(a) *Tract. 6. Dist. 2. n. 24.*

QUÆSTIO II.

Qualis consensus requiratur ad valorem Contractuum?

13. **C**ONCL. I. Ad valorem Contractuum omninò requiritur mutuus, & reciprocus contrahentium consensus, ut patet ex ipsa definitione Contractus *n. 8.* allatâ. Porro ad talem consensum quatuor communiter requiruntur conditiones. I. Ut consensus sit liber, de quo plura in sequentibus Conclusionibus. II. Ut consensus sit serius, seu promissorius; id est, fiat cum voluntate serio contrahendi, in qua jam involuitur animus se obligandi juxta naturam contractus celebrati. Ratio hujus conditionis est: quia consensus simulatus reverà consensus non est, sed tantùm fingitur; sine consensu autem contractus validus non est. Unde inferitur quòd fictè contrahens re ipsâ ex tali contractu non obligetur, utpote qui jure naturæ irritus est, & nullus: peccat tamen juxta gravitatem materiæ, qui proximum suâ fictione injustè decipit; unde & tenetur eidem ad recompensationem damni, si quod fortallè fuit subsecutum ob suam fictionem. III. Ut consensus internus aliquo signo externo sit expressus: alioquin enim alter contrahentium non posset cognoscere, neque acceptare consensum præteritum; sine tali autem acceptatione contractus non obligat. IV. Ut talis consensus acceptetur ab altero, cum quo fit contractus, ob rationem paulò antè positam.

Ad consensum pro valore Contractuum requiruntur quatuor conditiones.

I.
II.

III.

IV.

L II

14. CONCL.

Error circa
substantiam
reddit con-
tractum
nullum.

14. CONCL. II. Quando in altero contrahentium contingit error circa substantiam rei, Contractus Jure naturæ est irritus, v. g. dum emitur aurichalcum pro auro, vitrum pro gemma, & hujusmodi; aut dum econtra venditur, vel donatur gemma pro vitro, &c. Ita omnes Doctores. Ratio est: quia tunc dedit consensus substantialis, cum nullus sit errantis consensus, ut dicitur l. Non idcirco. C. de Juris & facti ignorantia, & alibi; nam emens intendit emere aurum vel gemmam, non verò aurichalcum vel vitrum: sine consensu autem contractus est nullus; ergo. Inferitur proinde, quòd dum quis gemmam vendidit, existimans esse crytalli fragmentum, emptor re compertâ ad restitutionem gemmæ teneatur, aut ad jultum ei pretium persolvendum, prout de novo inter ipsos convenerit: quia prior emptio fuit nulla, & irrita. Lessius lib. 2. cap. 17. n. 27. cum communi.

Secus, quan-
do contin-
git solum
circa quali-
tatem.

15. Dicitur notanter in Conclusionem, quando contingit error circa substantiam. Nam si error contingit solum circa qualitatem accidentalem, contractus est validus: modò error, vel dolus non dederit causam contractui; neque qualitas illa fuerit in pactum deducta per modum conditionis. Ratio est: quia talis verè consensit in emptionem istius rei, seu substantiæ ejus, absque metu & fraude. Deinde error ille (prout supponitur) non dedit causam contractui; neque qualitas illa fuit deducta in pactum ut conditio: nam alioquin hæc deficiente corrueret contractus, ob dicta n. 12. simulque, quantum attinet ad prius, errantis nullus foret consensus.

Metus gra-
vis ab in-
trinseco
proveniens,
non invali-
dat contra-
ctum.

16. CONCL. III. Metus gravis ab intrinseco proveniens (hoc est, non incussus à causa libera, sed naturali; prout est metus mortis imminens ob morbum, naufragium, bestias, &c.) non invalidat Contractum. Ita rursum certa, & communis; atque desumitur ex c. Sicut nobis. de Regularibus, ubi Votum Religionis, emissum à constituto in lethali infirmitate, censetur validum; ergo si Vota, & hujusmodi, ex metu facta tempore naufragij, vel infirmitatis lethalis, valida sunt, & obligant ad sui impletionem, ut omnes fatentur, idem dicendum de Contractibus.

Idem de
metu ab ex-
trinseco, sed
justè incus-
so.

17. CONCL. IV. Similiter metus ab extrinseco proveniens, justè tamen incussus, Contractum non invalidat. Ita pariter unanimis Doctorum. Ratio est: quia talis metus justè incussus, non infert cuiquam injuriam. Hinc validum est Matrimonium metu justæ Excommunicationis contractum. Simili-
ter

ter qui promissit aliquid, ne accusetur de crimine, de quo iure poterat accusari, tenetur stare promissis, non obstante, quod promiserit ob metum accusationis: idem dicendum de similibus.

18. CONCL. V. Loquendo tamen de metu gravi ab extrinseco proveniente, simulque incusso, omnes Contractus ex huiusmodi gravi metu ad extorquendum consensum iniuste incusso celebrati, vel sunt ipso iure invalidi, vel saltem per sententiam Iudicis rescindendi. Ita communis Doctorum, atque desumitur ex Jure Canonico c. Abbas & c. Ad audientiam. De ijs qua vi metusve causa fiunt; ubi generales haec regulae dantur: *Qua metu & vi fiunt, de jure debent in irritum revocari. Item, Qua vi metusve causa fiunt, carere debent robore firmitatis.*

19. Probatur eadem Conclusio, simulque sub disjunctione loquens declaratur per inductionem. Nam imprimis dantur aliqui contractus, qui si ex eiusmodi metu celebrentur, ipso iure invalidi existunt; cum in eis requiratur plena libertas. Sic quippe Matrimonium, & sponsalia, item promissio dotis, veluti accessoria ad Matrimonium, nec non & Professio Religiosa, & quaedam his similia, quae enumerat Glossa magna, cap. 2 De ijs qua vi metusve causa &c. si fiant ex metu gravi, & iniuste incusso, sunt ipso iure invalida. Alij vero Contractus, quamvis ob metum gravem ab extrinseco iniuste illatum ordinariè non reddantur ipso iure invalidi (nam, ut loquuntur Jurista, *Coacta voluntas est voluntas*) nihilominus suadente æquitate per sententiam Iudicis rescindendi sunt, ut jam superius (b) dictum.

20. Quinimò non desunt Doctores, quos refert Sanchez lib. 4. de Matr. disp. 8. n. 2. inter quos sunt Sotus, & Molina, ac sequitur Mairius disp. 4. Theol. Mor. num. 23. qui volunt, quoslibet Contractus metu gravi initos ipso iure irritos & invalidos esse, aut saltem, ut vult Herincx disp. 1 de Contractibus, quest. 3. num. 46. esse irritabiles pro arbitrio metum passi, vel per Iudicem pro Foro externo. Cæterùm hæc dicta intelligenda solum sunt de metu gravi, seu cadente in constantem virum, non autem de metu levi: prout h. b. tur c. Cum dilectus. De ijs qua vi metusve causa &c. Quinam autem censetur esse metus

gravis, superius (c) dictum est.

* *

Contractus ex metu gravi iniuste incusso celebrati,

Aliqui sunt ipso iure invalidi.

Alij per sententiam Iudicis rescindendi.

(b) Tract. 1. Dist. 1. n. 27. & 29.

Constantia quoniam opinio.

(c) Tract. 1. Dist. 1. n. 30.

QUÆSTIO III.

Quinam contrahere possint ?

Ætates hominis, sunt

21.

Advertendum, quòd quamvis Doctores variè distinguant ætates hominis, dum alij plures, alij pauciores assignant, prout refert Fagnanus *c. Cùm sis, n. 14. de Convers. Conjugat.* communior tamen sit sententia Glossæ in *Proœmio Libri sexti Decretalium, §. Perfectus*, quæ sex tantùm ætates, seu status hominis assignat. Prima est *Infantia*, quæ durat usque ad septimum annum completum. Secunda est *Pueritia*, quæ in fæminis durat usque ad duodecimum, in masculis verò usque ad decimum quartum annum completum. Tercia est *Adolescentia*, durans usque ad vigesimum quintum completum. Quarta est *Juventus*, vel *Virilis ætas*, durans usque ad quinquagesimum annum; quamvis alij juventutem, & ætatem virilem dividant, & hanc ab anno quadragesimo, vel saltem quinquagesimo, usque ad quinquagesimum nonum computent. Quinta est *Senectus*, quæ exinde usque ad annum septuagesimum protenditur. Sexta est *Senium*, seu *Decrepitas*, quæ abinde continuatur usque ad mortem.

Infantia.
Pueritia.Adolescentia.
Juventus.
vel Virilis ætas.Senectus, &
Decrepitas.

22. Advertendum ulterius, quòd juxta præmissas vitæ humanæ ætates varia nomina sortiatur homo. Atque, ut omittatur nomen *Juvenis*, *Viri*, *Senis*, & hujusmodi, quæ ad propositum minus attinent, imprimis homo dicitur *Infans*, qui est minor septem annis completis. Exinde verò, quia pubertas in masculis expleto decimo quarto anno, in fæminis autem expleto anno duodecimo mox incipit: hinc masculi ante expleto decimum quartum annum dicuntur *Impuberes*, eòque expleto *Puberes*; fæminæ autem ante duodecimum expleto *Impuberes*, postea verò *Puberes*, & *Minorenes*. Porro *Minor*, seu *Minorenis*, dicitur pubes usque ad vigesimum quintum annum expleto, & quidem expleto de momento in momentum: postea tales vocantur *Majores*, seu *Majorenes*.

Infans.

Impubes.
Pubes.Minor, seu
Minorenis.
Major, seu
Majorenis.
Pupillus.

23. Rursum *Pupillus* dicitur, qui cum adhuc impubes sit, desinit esse in potestate patris, vel per mortem ejus, vel per emancipationem: & hic vel est pubertati proximus, vel infantie proximus, prout magis accedit ad pubertatem, vel infantiam. *Pupillus pubertati proximus*, si masculus est, dicitur ille, qui habet ætatis decem annos cum dimidio; si fæmina, quæ habet novem annos

Pupillus pubertati,

annos cum dimidio : ante hoc autem tempus dicitur *Pupillus in-* vel infan-
fantia proximus, si est supra septennium; vel *Infans*, si est infra-
 septennium. Hisce terminis prænотatis, sit *mus. qui ?*

24. CONCL. I. Generatim loquendo omnes, & soli illi con- Generatim,
 trahere possunt, qui habent liberam bonorum administratio- qui possint
 nem. Ita omnes Doctores. Cæterum inter eos, qui non habent contrahere ?
 liberam bonorum administrationem, cum primis sunt infantes,
 amentes, aut aliàs usu rationis carentes : tales enim, licet sint ca-
 paces dominij, non tamen usûs vel liberæ administrationis ejus
 ob defectum rationis; unde nec contrahere possunt.

25. Similiter Religiosi solemniter professi, cum nullius rei An & Reli-
 dominium habeant ob votum Paupertatis, consequenter ne- giosi ?
 queunt legitimè disponere de bonis Monasterij, neque contra-
 here sine consensu Prælati. Prælati verò, & constituti ab eo Ad-
 ministratores bonorum communium, possunt quidem contra- (d) *Tract.*
 here, sed in multis casibus non nisi dependenter à consensu Ca- 7. *Dist. 3.*
 pituli seu Communitatis, & ad usus determinatos duntaxat. Huc *Quaest. 2.*
 addi possent filij familias, & uxores: verum de ipsis jam dictum su- per totum.
 perius. (d)

26. CONCL. II. Pupillus pubertati proximus, ac Minoren- Vtrum Pu-
 nis, potest quidem sine autoritate Tutoris, vel Curatoris, con- pillus, vel
 trahere in suum commodum, non tamen in suum incommo- Minoren-
 dum seu præjudicium, ita ut civiliter obligetur. Ita commu- nis ?
 nis; & habetur expressum §. 1. *Instit. de Autoritat. tutor.* ibi:
Si quid dari sibi stipulentur, non est necessaria tutoris autoritas; quod si alijs
promittant pupilli, necessaria est tutoris autoritas: namque placuit, melio-
rem quidem suam conditionem licere eis facere etiam sine tutoris autoritate,
deteriorem verò non aliter, quam cum tutoris autoritate. Unde, ut ait
Glossa ibidem, Contractus claudicat quandoque.

27. Infertur proinde, quòd celebrato emptionis contra- Corollariū
 ctu Pupillus, sine Tutoris consensu emens, non possit actione ci- de Pupillo
 vili compelli invitus ad standum contractui, & solvendum pre- emente sine
 tium emptionis: ipse tamen Pupillus, si contractui stare velit, Tutoris
 potest actione civili cogere venditorem ad tradendam sibi mer- consensu.
 cem pro constituto pretio. In quo proinde casu claudicat con-
 tractus, ut dictum.

28. Insuper infertur cum Laymano *lib. 3. tract. 4. c. 9. n. 10.* Velluden-
 & alijs, quòd si Pupillus, vel Minor habens Curatorem (secus di- do perdente.
 cidit, aut alio contractu promisit, id solvere non teneatur, sed
 possit

possit se exceptione Legis Civilis defendere, nisi Minor se solviturum jurasset. Quòd si verò Pupillus, vel Minor, solvit creditori, potest is tutâ conscientiam rem retinere, donec ab eo repetatur per beneficium Legislatam repetitionem concedentis; cum hic saltem obligatio naturalis interveniat, quæ ex Jure Gentium per consensum oritur.

An Minoren-
rennis, vel
Pupillus
tunc obligetur
naturaliter?

29. Dicitur notanter, cum hic saltem obligatio naturalis interveniat. Nam etsi Pupillus pubertati proximus, ac Minorennis, non obligetur civiliter, si contrahat sine Tutoris vel Curatoris auctoritate, nihilominus obligatur naturaliter, ac in Foro conscientie: quamvis hujusmodi obligatio naturalis sit aliquo modo inefficax, utpote quæ per exceptionem ex beneficio Legis Civilis, non compellentis Pupillum ad solutionem, elidi potest; ad eò, ut neque in Foro conscientie solvere teneatur, nisi quatenus locupletior factus est; prout observat Lessius lib. 2. cap. 17. n. 61. Sanchez lib. 6. de Matrim. disp. 38. num. 21. Layman num. 7. Sannig. dist. 11. de Justitia, quest. 3. num. 9. & communior Doctorum, etsi nonnulli dissen- siant. Ratio autem, cur oriatur obligatio naturalis, donec per exceptionem Legis elidatur, illa est: quia hic verè intervenit consensus Pupilli, vel Minorennis: atqui ex consensu oritur obligatio naturalis, l. Stichum. §. naturalis. ff. de Solution. ergo.

Quid de Pu-
pillo infan-
tia proxi-
mo?

30. Intellige, dummodò Pupillus sit pubertati proximus: nam cum Pupillus infantie proximus vix ullum intellectum habeat, idè Jura omnem ex parte ejus obligationem tollunt; de quo proin Pupillo intelligendus est textus l. Pupillus. ff. de Action. & obligat. ibi: Pupillus mutuan pecuniam accipiendo, ne quidem jure naturali obligatur, cum concordantiss.

Quid, si con-
trahat cum
consensu
Tutoris, vel
Curatoris?

31. CONCL. III. Pupillus, & multò magis Minorennis, cum consensu & auctoritate Tutoris, vel Curatoris, potest validè contrahere. & sic contrahens obligatur tam civiliter, quam naturaliter. Ita communis; & habetur l. Impuberes. ff. de Auctoritate & consensu tutorum. Verùm occasione dictorum

Differentia
inter Tuto-
rem, & Cu-
ratorem.

32. Quæres, quæ sit differentia inter Tutorem, & Curatorem? Resp. eos differre potissimùm in sequentibus. Siquidem Tutor datur usque ad tempus pubertatis, ad tuendam præcipuè personam Pupilli, secundariò autem ad bona ejus administranda; secutâ verò pubertate Tutela finitur: Curator autem pueris, & puellis puberibus, datur usque ad vigesimum quintum annum, potissimùm ut bonis eorum præsit, seu administra-
tor

tor existat. Deinde Tutor impuberi, etiam invito, dandus est: sed Curator puberi non datur si est invitus; & tunc pubes per se ipsum valide contrahere potest, & contrahens obligatur tam civiliter, quam naturaliter; nisi in casu, quo graviter laesus est, eidem subveniatur per beneficium restitutionis in integrum, juxta dicenda *Quaest. seq.*

33. Quæres ulterius, quid sit obligari civiliter, & naturaliter? Resp. *Obligatio civilis* dicitur ea, quæ aut legibus constituta, aut certo Jure Civili comprobata est. *Obligatio naturalis* verò, quæ ex Jure Gentium per consensum oritur. Hinc ille dicitur *obligari civiliter*, qui in Foro externo, ac Civili conveniri potest. *Naturaliter verò obligatur*, qui ex Jure Gentium obligatus existit, ac proinde saltem in Foro conscientie tenetur, nisi beneficio Legis Civilis, seu per rescissionem actus ope Judicis factam, à tali obligatione naturali liberetur.

Obligatio civilis & naturalis, ac

Obligari civiliter & naturaliter, quid?

Obligatio naturalis effectus, qui?

34. Porrò obligationis naturalis plures sunt effectus: quorum primus, isque præcipuus est, quòd creditori jus tribuat accipiendi, ac retinendi, si quòd naturaliter ipsi debitum est, nullà oppositâ exceptione solvatur: & hic est effectus principalis, & inieparabilis ab obligatione naturali: Secundus obligationis naturalis effectus est, quòd impediatur debiti soluti repetitionem. Tertius, quòd tribuat cuiusdam jus exceptionis, & compensationis. Et quartus, quòd in obligatione naturali possit accedere fidejussor. Verùm hi tres posteriores effectus obligationis naturalis quandoque ex dispositione Juris communis separantur, ac præsertim in Pupillis, & Minoribus, si sine Tutoris vel Curatoris consensu sese cuiusdam obligent. Layman *lib. 3. tract. 4. c. 9. n. 9.* & alij.

QUÆSTIO IV.

De Restitutione in integrum, & quibus competat?

35. **R**estituere in integrum idem est, ac reducere aliquem in eum statum, in quo erat ante læsionem, arg. *L. 1. C. De sententiam passis*. Nam ob æquitatem naturalem, ac Jure communi sic disponente, Judex certis hominibus in contractu, vel aliâ actione graviter læsis, aut deceptis, cognitâ causâ subvenit restituendo eos in integrum: sic enim Minorrennis, videns in aliquo contractu se graviter fuisse læsum, si petat intra debitum tempus, ut reponatur in eo statu, in quo fuit ante

Restituere in integrum, quid?

ante læsionem, Judex beneficio restitutionis in integrum eidem subvenit, ipsúmque ponit in suo pristino statu.

Beneficium
restitutio-
nis, in qui-
bus casibus
conceda-
tur?

36. Conceditur autem hoc beneficium restitutionis tunc solum, quando læsio est notabilis: nam si læsio sit duntaxat modesta, tunc extraordinarium hoc auxilium tribuere non convenit, ut dicitur *l. Scio. ff. De in integrum restitut.* & alibi. Siquidem juxta illud tritum axioma, *De minimis non curat Prætor.* Vel, ut Glossa cit. *l. Scio. §. Summam*, loquitur: *De minimis non curandum.* Insuper beneficium restitutionis in integrum, utpote quod est remedium extraordinarium, non conceditur, si aliud remedium superpetat contractum revocandi, *text. clar. l. In causa. ff. de Minoribus.* His prænotatis, sit

Conceditur
omnibus
ætate mino-
ribus.

37. CONCL. I. Beneficium restitutionis in integrum conceditur omnibus ætate minoribus (id est, qui vigesimum quintum ætatis annum necdum compleverunt) si ex contractu, vel quasi contractu, graviter prudentum judicio læsi sunt. Ita habetur *L. 1. & seqq. ff. de Minoribus viginti quinque annis.* Ratio hujus constitutionis est: quia fragile est, & infirmum hujus ætatis consilium, & multis captionibus suppositum, multorumque insidijs expositum; unde istud extraordinarium auxilium eidem Prætor pollicitus est, prout ibidem loquitur textus. Et quidem hæc Conclusio intelligenda est, quamvis ejusmodi contractus fuerit institutus cum Patris, vel Curatoris consensu, imò etiam Judicis decreto interveniente: adhuc enim beneficio restitutionis locus erit, *L. 2. C. Si tutor vel curator intervenerit, cum concordantijs.*

Excipiuntur
aliqui ca-
sus.

38. Excipiuntur tamen aliqui casus à data regula. I. Si talis post expletum vigesimum quintum ætatis annum factus major, ratificet ea, quæ in minori ætate cum Tutoris, vel Curatoris consensu egit: tunc enim beneficium restitutionis petendæ perdit, *L. 1. & 2. C. Si major factus &c.* II. Si minor pubertate jam adeptæ contractum à se inicum juramento spontè facto confirmavit, *l. Sacramenta puberum. C. Si adversus venditionem &c.* Omituntur nonnullæ aliæ limitationes minùs ad propositum actinentes.

Beneficium
restitutionis
in integrum
competit
Ecclesijs &c.

39. CONCL. II. Beneficium restitutionis in integrum competit insuper Ecclesijs, aliisque locis pijs. Ita habetur clarè in iure Canonico, *tit. De in integrum restitut.* per plura Capitula: siquidem Ecclesia spongitur jure minoris. Quòd si verò personæ Ecclesiasticæ in proprijs juribus, aut bonis suis patrimonialibus,

libus, aliisve privatis laedantur, non competit eis beneficium restitutionis: quia cessat tunc communis favor Ecclesiae.

40. CONCL. III. Ad petendam restitutionem in integrum ex quacunque causa, hodie conceditur continuum quadriennium. Ita habetur expressè *L. ult. C. de Temporibus in integrum restitutionis*, & tenent Doctores communiter.

41. Circa quod notandum, quòd quadriennium istud in restitutione Minorum inchoetur primùm ab ætate legitima, seu à primo die exacti vigesimi quinti anni, cessante tamen alio impedimento. In restitutione verò Ecclesiae, aliorumque piorum locorum, incipit dictum quadriennium à tempore factæ læsionis; sicuti constat ex *c. Ecclesia, de Restit. in integrum, in 6.*

42. Intellige, nisi prevaricationis, vel fraudis manifesta, probetur super hoc intervenisse commentum, aut alia rationabilis causa subsit, qua Superiori movere debeat ad idem beneficium concedendum; prout limitatur *cit. c. Ecclesia*. Ubi proinde Glossa *¶. Causa*, & Fagnanus *c. Requisivit, n. 14. de Restit. in integrum*, post Abbatem, & alios inferunt, posse concedi Ecclesiae beneficium restitutionis etiam post quadriennium, si Prælati malè alienans (hoc est, cum gravi damno Ecclesiae) tanto tempore vixit: nam hoc quadriennium non currit, quamdiu vivit Prælati, qui malè alienavit, *arg. c. Si sacerdotes, 10. q. 3.* Ratio hujus esse videtur: quia Prælati ille non facilè revocabit factum suum; & sic Ecclesia, quantum ad propositum, tunc censetur carere legitimo defensore, ut proinde justa causa subsit eandem restituendi post quadriennium.

43. Pro complemento hujus Quæstionis sciendum, quòd Respublica quoque jure Minorum gaudeat, adeoque auxilium restitutionis implorare possit, *L. 4. C. Quibus ex causis majores &c.* ubi dicitur: *Respublica equiparatur minori, & ideo habet beneficium restitutionis in integrum*. Idque extendunt Doctores primò ad Principem, tanquam caput Reipublicæ. Deinde ad Universitatem Studiosorum, cum in ea non pauci, imò plerique minorenes reperiantur. Tertiò, ad Vicos communitatem habentes.

Tandem idem beneficium quandoque conceditur rudibus: ut rusticis, mulieribus, &c. prout amplius declarant Canonistæ.

* *

M m m

DI.

Debet peti intra quadriennium.

Quadriennium hoc, quando incipiat?

Præsertim si Prælati Ecclesiae malè alienans, diutius vixit.

Beneficium restitutionis in integrum, quibus alijs competat?